

Donald Steyer

"Rady Delegatów na Lubelszczyźnie 1918 - 1920", Stanisław Krzykała, Lublin 1968 : [recenzja]

Rocznik Lubelski 13, 231-232

1970

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

roli i znaczenia w dziele zapoznania szerokich kół czytelników radzieckich i polskich z udziałem Polaków w walce o władzę radziecką na Ukrainie. Nie pomniejszają one również bogatych walorów poznawczych i badawczych książki, która stanowi poważną podstawę dla dalszych badań nad omówioną problematyką.

Wsiewołod Wołczew

Stanisław Krzykała: Rady Delegatów na Lubelszczyźnie 1918—1920. Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1968, ss. 284

Obszerna praca Stanisława Krzykały omawia bardzo ważny i nieznany szerzej fragment z dziejów Polski międzywojennej, a mianowicie powstanie, działalność i rolę Rad Delegatów na Lubelszczyźnie w latach 1918—1920.

Autor oparł swą książkę na bogatym materiale źródłowym, wykorzystując zasoby Archiwum Głównego Akt Dawnych, Archiwum Akt Nowych, Archiwum Zakładu Historii Partii przy KC PZPR, Centralnego Archiwum Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Lublinie oraz Archiwum Historii Partii KW PZPR w Lublinie. Ponadto wykorzystane zostały interesujące i cenne relacje ustne byłych członków Rad Delegatów oraz działaczy partyjnych i związkowych, liczne pozycje prasowe, wspomnienia i pamiątki oraz różnego typu opracowania.

Pomimo podkreślonej we wstępie książki niewątpliwej luki materiałowej, jaką stanowi brak protokółów z posiedzeń Rady Delegatów m. Lublina, jednak na podstawie aktualnie dostępnych i przebadanych materiałów autor potrafił przedstawić w sposób dokładny i wnikliwy działalność Rad Delegatów na omawianym terenie.

Książka podzielona została na pięć rozdziałów. Pierwszy z nich, mający charakter wprowadzający, przedstawia podstawowe problemy ziemi lubelskiej w latach I wojny światowej, a więc stan przemysłu i rolnictwa w okresie przedwojennym i zmiany w sytuacji społeczno-ekonomicznej tego regionu po 1914 r., rozwój ruchu robotniczego, stosunki na wsi lubelskiej i rozwój ruchu ludowego. Rozdział kończą informacje dotyczące aktu 5 listopada 1916 r. oraz wyborów do Rady Miejskiej w Lublinie w końcu 1916 r.

W rozdziale drugim autor analizuje wpływy wydarzeń rewolucyjnych w Rosji na walkę mas pracujących Lubelszczyzny. Poruszono tutaj tak istotne zagadnienia jak wzrost nastrojów rewolucyjnych na Lubelszczyźnie w związku z sytuacją w Rosji, omówiono rolę emigrantów jako nosicieli rewolucyjnych haseł, przedstawił wreszcie autor rozmaite koncepcje dotyczące objęcia władzy przez Polskę na omawianym terenie, oraz tworzenie organów bezpieczeństwa i aparatu administracyjnego, politykę klas posiadających wobec rosnących sił rewolucyjnych.

Następne trzy rozdziały zajmują się właściwym tematem — to znaczy powstaniem i działalnością Rad Delegatów na Lubelszczyźnie.

Autor przedstawił w nich kolejno rozwój idei i organizacji Rad Delegatów w okresie do grudnia 1918 r., a więc do powstania KPRP, działalność Rad od utworzenia KPRP do ponownych wyborów do Rad w kwietniu 1919 r., wreszcie ostatni okres ich działalności, trwający do czerwca 1919 r., charakteryzujący się stopniowym rozbijaniem Rad przez prawicę PPS.

W rozdziałach tych autor w sposób gruntowny i szczegółowy a zarazem interesujący przedstawił poszczególne etapy rozwojowe Rad na Lubelszczyźnie, analizując przyczyny, które wpłynęły na ich rozwiązanie w połowie 1919 r. W omawianej pracy ukazana została poważna rola Rad w procesie budzenia i rozwijania świadomości klasowej ludności ziemi lubelskiej, ich walka o reformy społeczne, o władzę ludową w niepodległej Polsce. Wiele miejsca poświęcono działalności i roli komunistów w Radach, która to działalność przyczyniła się w decydującej mierze do radykalizacji mas na Lubelszczyźnie. Rolniczy charakter omawianego regionu postulował konieczność aktywnej pracy Rad wśród ludności wsi. Dlatego też ważną rolę odegrały tam Rady Delegatów Folwarcznych oraz Komitety Folwarczne. W początkach marca 1919 r., doceniając wagę rozszerzenia bazy społecznej działalności rad, utworzono Rady Delegatów Robotników Folwarcznych, Bezrolnych i Małorolnych Ziemi Lubelskiej. Sprawy te znalazły szerokie odbicie głównie w rozdziale IV omawianej książki.

Można by wysunąć pod adresem autora zarzut, że problematyka dziejów lubelskich Rad Delegatów potraktowana została w zbyt małym powiązaniu z resztą kraju. Porównanie działalności Rad na Lubelszczyźnie z radami w innych regionach Polski byłoby na pewno interesujące i pozwoliło ustalić zarówno prawidłowości jak i elementy specyfiki w rozwoju i pracy Rad ziemi lubelskiej. Odczuwa się poza tym brak odrębnego, nieco szerszego niż uczynił to autor w rozdziale V zakończenia, podsumowującego całość rozważań autora. W sumie jednak otrzymaliśmy wartościową pozycję, wzbogacającą w znacznym stopniu nasz dorobek historyczny z zakresu najnowszych dziejów Polski.

Znaczenie i waga podjętej przez Stanisława Krzykałę problematyki jest niewątpliwa, a działalność i rola lubelskich Rad Delegatów w pełni zasługiwały na ich naukowe opracowanie. Jak słusznie bowiem pisze Autor omawianej książki, jakkolwiek stosunkowo krótki był okres istnienia Rad Delegatów oraz ich ogniw niższego szczebla — Komitetów Fabrycznych i Folwarcznych, działalność ich była konkretnym i wymownym przykładem „wielkiej żywotności sił rewolucyjnych mas pracujących na Lubelszczyźnie i potwierdzeniem, że w rewolucyjnej formie organizacyjnej Rad Delegatów wykuiwała się rewolucyjna myśl, której wobec niesprzyjających okoliczności nie można było wówczas zrealizować”.

Donald Steyer

Jerzy Danielewicz: Ruchy rewolucyjne na Lubelszczyźnie 1918—1923. Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1968, ss. 225

Jubileusz 50-lecia narodzin II Rzeczypospolitej, początki której związane były z regionem Lubelszczyzny, skierował zainteresowania wielu historyków na podstawowe dla tego okresu zagadnienie związane z układem sił społecznych i walkę o władzę. W historiografii okresu Polski Ludowej ukazało się wiele opracowań monograficznych i artykułów, przedstawiających walkę klasową, koncepcje ustrojowe w dobie tworzenia się Państwa Polskiego oraz tworzone instytucje władzy. Według opinii Autora wypowiedzianej na wstępie, wszystkie te prace przedstawiają „jednak tylko fragmenty rewolucyjnej historii Lubelszczyzny, nie mając charakteru publikacji ogarniających całość tej skomplikowanej i bogatej problematyki”. Autor